

Prof. dr hab. Jacek Wojnicki

Instytut Europeistyki UW

Recenzja pracy doktorskiej mgr Macieja Zasady „Współpraca międzynarodowa samorządu terytorialnego na przykładzie jednostek samorządowych regionu warmińsko-mazurskiego”, Olsztyn 2018, ss. 334 plus aneks

Recenzowana praca pozostaje w głównym obszarze moich zainteresowań badawczych – problematyka modeli administracji samorządowej. Mgr Maciej Zasada omawia kwestie wzajemnych kontaktów międzynarodowych jednostek samorządu lokalnego i regionalnego, Co prawda zagadnienie organizacji i funkcjonowania systemu administracyjnego oraz dalszego jego rozwoju jest wdzięcznym tematem dla opracowań z zakresu nauki o polityce, ale wielka dynamika zmian w przedmiotowym zakresie powoduje, iż prace te nie powielają (z reguły) dotychczasowej wiedzy politologicznej. Dodatkowo warto nadmienić sprofilowanie pracy doktorskiej na kwestie współpracy między jednostkami samorządowymi z innych państw. Należy odnotować, iż recenzowana praca również jest nowatorska i wprowadza wiele nowych wątków do badań nad kształtowaniem się współpracy międzynarodowej w kręgu jednostek lokalnych na Warmii i Mazurach.

Praca jest dość obszerna, liczy wraz z bibliografią oraz załącznikami – ponad 400 stron. Konstrukcja pracy nie wydaje się być, do końca, prawidłowa. Mam poważną uwagę co do pewnego „zwichrowania struktury rozprawy”, trzeci rozdział liczy 197 stron (co stanowi 63,8 % zawartości pracy). Rozdziały nie są skonstruowane w sposób symetryczny, rozdział trzeci (197 stron) wyraźnie przeważa nad pozostałymi. Pozostałe – tzn. pierwszy, drugi oraz czwarty

natomiast są ułożone w miarę symetrycznie. Układ poszczególnych rozdziałów – co należy szczególnie podkreślić w tym miejscu - wynika z założeń chronologiczno-problemowych.

Autor dokonał podziału monografii na cztery zasadnicze rozdziały. W pierwszym omówione zostały kwestie węzłowych - zdaniem Doktoranta – zagadnień współpracy międzynarodowej w kontekście metodologiczno-definicyjnym. Rozdział liczy 22 strony. Przedmiotem zainteresowania były zagadnienia współpracy międzynarodowej regionów i podmiotów subregionalnych; zagadnienie podmiotów i treści współpracy międzynarodowej oraz rola dyplomacji publicznej we współczesnym świecie. Nadmienić należy, iż przywołano w nim reprezentatywną literaturę przedmiotu. Struktura pojęciowa jest opanowana na dość wysokim poziomie, choć zdarzają się pewne uproszczenia. Drugi rozdział – zawierający 34 strony – został poświęcony kwestiom podstaw prawnym i formom współpracy międzynarodowej jednostek samorządu terytorialnego. Poddano analizie węzłowe aspekty współpracy międzynarodowej: społeczno-gospodarczy, kulturowy oraz polityczno-instytucjonalny. Uwaga Doktoranta została skupiona na formach organizacyjno-prawnych współpracy międzynarodowej poszczególnych szczebli administracji samorządowej – gminy, powiatu i samorządowego województwa; omówiono w sposób zwarty i analityczny Europejską Konwencję Ramową o Współpracy Transgranicznej; Europejską Kartę Samorządu Lokalnego; Europejską Kartę Regionów Granicznych i Transgranicznych, Europejską Kartę Samorządu Regionalnego oraz Europejskie Ugrupowanie Współpracy Terytorialnej (EUWT). Omówiono dość szczegółowo i rzetelnie regulacje konstytucyjne i pochodzące z trzech wybranych ustaw samorządowych. Rozdział kolejny – jak już wskazano – liczy blisko 200 stron i dominuje nad całością pracy. Należałoby raczej wskazać na generalne tendencje w rozwoju współpracy międzynarodowej w poszczególnych badanych jednostkach lokalnych, zamiast szczegółowo opisywać po kolei

wszystkie gminy, powiaty województwa warmińsko-mazurskiego. Czwarty rozdział (liczący 35 stron) analizuje merytorycznie zagadnienie kluczowe dla recenzowanej rozprawy doktorskiej – uwarunkowania, formy i efekty współpracy międzynarodowej jednostek samorządu terytorialnego na podstawie przedstawionych wyników badań ankietowych. Godzi się nadmienić, iż cezurą końcową – dość naturalną i korzystnie uzasadnioną – jest rok 2017. Podobnie jak cezurą wstępną są daty powstania kolejnych szczebli administracji samorządowej – 1990 rok w przypadku stopnia gminnego, 1998/99 w kontekście stopnia powiatowego i samorządowego województwa.

Praca poprzedzona jest wstępem rozciągającym się na 11 stronach. We wstępie znajdujemy wszystkie wymagane elementy tej części pracy – mamy szczegółowo zarysowane wprowadzenie do obszaru problemowego z szerokim odwołaniem do dotychczasowej literatury przedmiotu (odnoszącej się do kwestii stosunków międzynarodowych i kwestii administracji samorządowej). Dodatkowo wskazano w sposób wyraźny motywy podjęcia tematu badawczego oraz problem badawczy i szczegółowy cel rozprawy. Został on zasadnie podzielony na aspekt poznawczy (przedstawienie społecznych, politycznych i normatywnych podstaw, istoty oraz podmiotów i treści współpracy międzynarodowej); aspekt diagnostyczno-ekspertski (stan samorządowego wymiaru badanej współpracy międzynarodowej) oraz aspekt aplikacyjno-poznawczy. Hipoteza główna zakłada, iż we współczesnym świecie, w tym nawiązywanie kontaktów i wielopłaszczyznowa współpraca jednostek lokalnych i regionalnych, stanowi ważny instrument kontaktów międzynarodowych. Hipotezy pracy zostały wzbogacone o konkretne pytania badawcze. Są one konstruowane w sposób dociekliwy i zasadny. Szczegółowo zostały zakreślone ramy czasowe pracy – z jednej strony rok 1990-1998, a z drugiej rok 2017. Cezury czasowe zostały ustalone rzetelnie i poprawnie – szczegółowo je uzasadniono we wstępie pracy. We wstępie szczegółową uwagę zwrócono na kwestie orientacji

badawczej i zastosowanej metodologii. Doktorant uznał za stosowne sięgnięcie do czterech metod i dwóch technik badawczych – funkcjonalizm, analiza systemowa, metoda komparatystyczna i ilościowa. Wybór omawianych metod został dokładnie uzasadniony. Omówiono zasadność zastosowania metody ilościowej i jakościowej, posługując się odpowiednio dobranymi technikami badawczymi. Pomocna okazała się równocześnie metoda instytucjonalno-prawna. Szkoda, iż nie odwołano się do metody historyczno-opisowej i komparatystycznej. Pierwsza mogła posłużyć w celu ukazania ewolucji kontaktów podejmowanych w przeszłości przez jednostki lokalne, a druga – na zmianę regulacji prawnych w przedmiotowym zakresie. Pewien niedosyt u Recenzenta sprawia jedynie nader powierzchowne odwołanie do literatury przedmiotu w zakresie ujęcia metodologicznego, opracowanie Andrzeja Chodubskiego, kluczowe na polskim rynku politologicznym, nie zostało wskazane we wstępie ani w bibliografii.

Zakończenie rozprawy rozmieszczone na 5 stronach w sposób dość konkretny odnosi się do stawianych hipotez badawczych oraz pytań szczegółowych, nie pozwala jednakże Doktorantowi na przedstawienie – w sposób szerszy - własnych sądów wywodząc je z prezentowanych uprzednio analiz. Jest to bardziej syntetyczne streszczenie wcześniejszych wywodów mgr Macieja Zasady. Taka konstrukcja zakończenia pozostawia uczucie „pewnego niedosytu” u Czytelnika i Recenzenta zarazem.

Autor zgrabnie i wiarygodnie wskazał na wątek kluczowy i poboczne rozważań. Recenzowana praca może być umieszczona w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie nauk o polityce, ale jest również pisana na pograniczu nauk prawnych. Należy podkreślić, iż omawiany doktorat nie jest tylko utworem czysto deskryptywnym (co najczęściej się zdarza w naukach społecznych oraz humanistycznych), ale do silnych jego stron należą elementy analityczne i syntetyczne. Szczególnie są one zauważalne w rozdziale czwartym. Ten fragment

dysertacji doktorskiej oceniam najwyżej. Świadczy on bowiem o sporych pokładach erudycyjnych Doktoranta, wystawiając mu w przedmiotowym zakresie bardzo pozytywne świadectwo.

Język wywodów jest dość przejrzysty, a zarazem dynamiczny. Najbardziej statyczny język opisu znajdujemy w drugim rozdziale, przy omawianiu kolejnych aktów normatywnych. Na podkreślenie zasługuje fakt, iż Doktorantowi nie udało się uniknąć żargonu publicystycznego, co stanowi istotną „wartość ujemną” w pracy naukowej, a szczególnie - awansowej. Przywoływane hipotezy badawcze na ogół znajdują potwierdzenie w podnoszonych argumentach. Mam jednakże kilka uwag formalnych odnoszących się do prezentowanych wywodów. Po pierwsze: Doktorant zamiennie posługuje się terminem „państwo” oraz „kraj”. Tymczasem w nauce o polityce nie stanowią one synonimów. Bardziej zasadne jest używanie tego pierwszego pojęcia wyrażającego „polityczną organizację społeczeństwa” oraz „podmiot w relacjach międzynarodowych”. Po drugie: struktura pojęciowa z zakresu nazewnictwa poszczególnych jednostek samorządowych nie jest opanowana na zbyt wysokim poziomie. W Republice Czeskiej nie występuje szczebel województwa, a samorządowego kraju (np. kraj ustecki- s. 236).

Po trzecie: Autor stosuje wymiennie zapisywanie dat przy wykorzystaniu liczb rzymskich, arabskich oraz słownie. Natomiast w pracy z zakresu nauk społecznych poprawne jest konsekwentne stosowanie tego ostatniego modelu zapisu. Po czwarte: Doktorant stosuje skróty, bardziej pasujące do urzędowych pism, a nie pracy naukowej, np. „wg” zamiast „według”. Jest to zapewne nawyk z wykonywanej pracy zawodowej. Po piąte: Należy zastanowić się nad celowością zamieszczenia w aneksie wybranych dokumentów dowodzących współpracy międzynarodowej poszczególnych jednostek lokalnych i regionalnych. Są one powszechnie znane dla zainteresowanych, nie bardzo jest jasne wedle jakich kryteriów znalazły się w recenzowanej pracy. Bez żadnej straty dla

prezentowanych analiz można je pominąć, bo nie stanowią żadnej „wartości dodanej”. Szóste: Niektórych istotnych autorów prac z zakresu stosunków międzynarodowych Doktorant wskazuje – niejako z tzw. Drugiego źródła, co nie świadczy o dostatecznej solidności naukowej. Uwaga powyższa odnosi się np. do prac Józefa Kukułki (s. 17) czy Jana Barcza (s. 18).

Strona formalna pracy również nie budzi poważniejszych zastrzeżeń, Doktorant często stosuje przypisy zarówno takie, w których odwołuje się do przywoływanej literatury, jak i te, w których zamieszcza dodatkowe informacje, niepasujące do głównego wątku prezentowanej analizy. Świadczą one o gruntownej wiedzy politologicznej mgra Macieja Zasady, wystawiając mu w tym zakresie bardzo dobre świadectwo. Warto podać w tym miejscu, iż łączna liczba przypisów wynosi 1061. Za cechę negatywną należy natomiast uznać niestosowanie skrótów: „ibidem”, „tamże” itp., co nie świadczy o dobrym opanowaniu techniki pisanie pracy naukowej. Należy również odnotować staranność przy przygotowaniu licznych tabel. Praca jest zakończona wykazem grafik herbów omawianych jednostek samorządowych oraz map i wykresów.

Bibliografia zgromadzona i wykorzystana w rozprawie jest bardzo bogata i reprezentatywna dla analizowanego zagadnienia. Doktorant zgromadził liczne akty prawne, dokumenty, materiały o charakterze źródłowym, monografie i opracowania naukowe, rodzime, jak i zagraniczne. Obejmują one ponad 20 stron znormalizowanego druku. O staranności Doktoranta świadczy również pogrupowanie bibliografii na kilka części merytorycznych –wedle wskazanego powyżej klucza problemowego. Wskazać należy jednakże na pewną niekonsekwencję Autora – wymienia Konstytucję Marcową, a pomija Konstytucję Kwietniową, a również Lipcową (w której na mocy noweli marcowej z 1990 roku były regulacje odnoszące się do kwestii administracji samorządowej. Zabrakło jednocześnie odwołania do Małej Konstytucji z 17 X 1992 roku, w której nazwie znalazło się odwołanie do ”samorządu terytorialnego”. Dziwnie

wygląda również brak publikacji Ojca polskiego samorządu *Annos Dominos* 1990 – Jerzego Regulskiego.

Powyższe uwagi krytyczne w niczym nie umniejszają wagi prezentowanej monografii naukowej. Jej Autor – w zdecydowanej większości – sprostął podjętemu przedsięwzięciu, zaprezentowana analiza jest dojrzała i kompleksowa, uniknięto języka publicystycznego i rażących uogólnień. Elementy analizy i syntezy przeważają nad opisem. Zgodnie z ustawą z dnia 18 marca 2011 roku o zmianie ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym, ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz. U. 2011, nr 84, poz. 455) opowiadam się niniejszym za dopuszczeniem mgr Macieja Zasade do dalszego etapu „procedury doktorskiej”.

Warszawa, dn. 9 maja 2018 roku